

Oud-Testamentische woorden (3): Openen – ‘effeta’

Lezing

Weer uit de streek van Tyrus vertrokken, begaf Hij zich over Sidon naar het meer van Galilea, midden in de streek van Dekapolis. Men bracht een dove bij Hem, die ook moeilijk kon spreken en smeekte Hem dat Hij deze de hand zou opleggen. Jezus nam hem terzijde buiten de kring van het volk, stak hem de vingers in de oren en raakte zijn tong met speeksel aan. Vervolgens sloeg Hij zijn ogen ten hemel op, zuchtte en sprak tot hem: “Effeta”, wat betekent: Ga open. Terstond gingen zijn oren open en werd de band van zijn tong losgemaakt, zodat hij normaal sprak. Hij verbood hun het aan iemand te zeggen; maar met hoe meer nadruk Hij dat verbood, des te luider verkondigden zij het. Buiten zichzelf van verbazing riepen zij uit: “Hij heeft alles wel gedaan, Hij laat doven horen en stommen spreken.”

Marcus 7, 31-37

Toespraak

Een klein voorwoord:

De Hebreeuwse God zoekt communicatie met de mens.

Hij wil woorden van leven geven en als mensen daaraan gehoor geven (vrijheid!) dan komen die mensen tot hun bestemming. Dan heerst er vrede en voorspoed, welzijn.

Maar de bijbel klaagt ook stelselmatig over de doofheid, de onwil tot luisteren en tot gehoorzamen.

Hiervoor werd dan ook een massa geboden en verboden, een hele regelgeving voor mens en maatschappij gedecreteerd en was het onderhouden ervan cruciaal voor de Joodse mens en gemeenschap.

1. Eigenlijk thema: Luisteren... Maar hoe? Gehoorzamen.... Maar hoe?

Een Aramees woord uit het Marcus Evangelie, de taal van Jezus.

Met een verhaal waarin zeer bevreemdende elementen in voorkomen. Een verhaal dat me in de loop van de voorbereiding de nodige kopzorgen heeft bezorgd. Een verhaal waarvan de zin voor de toenmalige gemeenschap, voor wie het verhaal bedoeld was, mij eerlijk gezegd, steeds duister is gebleven.

Wat zijn de basiselementen uit dit verhaal?

- Het gebod «Open je oren» dus met andere woorden open je oren en maak je tong los. Gevolgd door aanraken van de tong en oren, niet zonder een diepe zucht van, denkkelijk, moedeloosheid van Jezus.

- Vreemd genoeg uitgesproken in een heidens gebied en aan een heiden (?) die zelf hierom niet had gevraagd. Zonder geloof of ongeloof; hij onderging het blijkbaar gewoon.

In het Bijbels Hebreeuws luidt het «Shema», een bevel te luisteren maar ook eraan te gehoorzamen.

Het doet automatisch denken aan het Shema in Deuteronomium 6,4.

Een gebod dat zelfs het hoofdgebed in de Joodse liturgie en/of persoonlijk gebed is geworden: « Hoor Israël, onze God is Eén »

2. Alle religies, dus ook de Hebreeuwse versies hebben hun gebod tot luisteren en gehoorzamen in de mond van hun goden gesitueerd. De hoogste autoriteit; dus geen discussie mogelijk.!

De tempelbedienaars hebben er dankbaar gebruik/misbruik van gemaakt om de Joodse staat te ordenen en uiteindelijk de eenheid en eigenheid van het Joodse volk te bewaren.

Religie was nu eenmaal de sterkste kracht om een gemeenschap te vormen en te bewaren. Ontegensprekelijk is het feit dat, als een menselijke gemeenschap leefbaar wil zijn in een bepaalde context, ook in onze chaotische context, dan dienen regelgeving en autoriteit uitgewerkt en toegepast te worden. Een door de goden zelf geordende samenlevingsvorm was toen een machtsmiddel bij uitstek. Aldus ontstond een theocratische gevormde gemeenschap waar de priesters, naast de politieke leiders de wetgevers waren.

Een tweede autoriteit werden de profeten die, in opdracht van de goden, opriepen tot omkering, berouw en protest tegen verdrukking en uitbuiting van het volk door heersers en tempel. De contesteerders van de wet en het verdrukkend, uitbuitend karakter ervan. Uiteraard werden ze door de heersende machten en tempelbedienaars vervloekt en vervolgd.

3. Blijft Marcus in dit strikt gehoorzamend kader?

Neen. Het is opmerkelijk dat hij Jezus uitdrukkelijk laat handelen naar zijn spreken. Dat Jezus als vrome Jood de Thora interpreteerde vanuit een waarachtig betrokken zijn tot de waardigheid en geluk van de achtergestelden. Dat hij ijverde tegen de heersende en verdrukkende religieuze en politieke machten en pleitte voor rechtvaardigheid, barmhartigheid, overvloed van Liefde, Caritas. Dat Hij niet aarzelde de klassieke maatschappelijke waarden en instellingen, ook van de Joodse mens, in vraag te stellen. Wel steeds vanuit een diepe eenheid, verbondenheid met Abba, God.

“De Sabbath is voor de mens, de mens niet voor de Sabbath “ geeft ons een fundamenteel inzicht wat Hij bedoelde en waartoe Hij opriep.

4. Zijn wij nu in deze gesecculariseerde wereld vrij geworden van God en gebod?

Neen, ook wij staan gedrongen tussen de bevelen van boven (te luisteren en blindelings te gehoorzamen) en de vrijheid van de kinderen Gods die Jezus gepredikt en voorgeleefd heeft. Ook is in onze moderne en zeker postmoderne tijd die goddelijke directe oorsprong een oude, onverteerbaar geworden koek geworden.

Laat me de bekende protestantse predikant Kuitert citeren: « Wat van boven komt, komt van beneden » (parafraze).

Automatisch stelt zich de vraag: hoe communiceert God nu eigenlijk?

Alle antieke verhalen laten de goden op een menselijke wijze communiceren; via het gesproken woord. De bekende monnik Anselm Grün stelt eenvoudig maar degelijk, dat wanneer wijzelf communiceren met God via gebed en of meditatie we gedachten, inzichten krijgen, op een goddelijke manier. Bij wijze van spreken ingefluisterd krijgen.

In de Joods/Christelijke tradities is God trouwens niet alleen schepper, het/hij scheidt continu. Meer nog: Hij is de God van de Geschiedenis, actieve partner in de achtergrond.

God is volgens de Joodse mystiek en Bijbel “God die is; God die wordt”. Die de mens bewoont en hem alle attributen heeft gegeven om met verstand en gevoel zijn eigen wereld te organiseren.

Aldus zijn er geen eeuwige, goddelijke normen, wetten en geboden en verboden die altijd en in alle omstandigheden eeuwige absolute waarde behouden.

De Bijbel geeft ons hier een overtuigend bewijs van: Het geeft de ervaringsgeschiedenis van een volk met hun God. Ook de Christelijke Traditie heeft eeuwenlang grondige veranderingen in structuur, concepten, rituelen ondergaan telkens vanuit een steeds veranderende chaotische wereld en een evoluerend wereld en mensbeeld.

Kortom: we hebben stilaan leren onderkennen dat de Waarheid en structuren steeds contextueel zijn bepaald.

5.

In ons zoeken naar de juiste Weg die we zelf moeten gaan, staat voor onze christelijke traditie, Jezus als hoofd-referent; metaforisch als Woord van God. Echter liet Jezus, als vrome Jood, geen schrift achter, geen leer. Enkel decennia na zijn leven en dood zijn er wel vier "Goede Boodschappen" verkondigd. Met Paulus erbij een caleidoscoop van zeer uiteenlopende invalshoeken en interpretaties van Zijn Leer en Leven en Zijn betekenis.

De Vroeg- en Laat-Bijbelse Religie verschillen dag en nacht, ook onze Christelijke religie kende revoluties en heeft een corpus uitgebreid van structuren, wetten en geboden, naast dogma's die steeds aan veranderingen onderhevig zijn geweest.

Nu staan wij als Mensen van de Weg, variant De Lier, midden in een ondoorzichtige wereld. Met structuren, concepten, geboden en verboden die wel eeuwenlang het dagelijks leven van mens en maatschappijen bepaald hebben.

Ook wij krijgen zelf de boodschap Effeta. Open je ogen en oren.

M.a.w.: Ziet wat de noden en mogelijkheden zijn;

- kijkt naar de opgebouwde ervaring van onze Joodse en Christelijke voorouders
- luistert met respect naar de ervaring van anderen en de boodschap die je gemeenschap verkondigt.
- Maar gebruik ook jouw christelijke vrijheid om met het Licht van Jezus te onderscheiden, te onderkennen wat moet gedaan om het Licht door te geven in waarachtigheid en bescheidenheid.

Aan onze vruchten zal men ons oordelen; o.a. aan het feit of onze activiteiten hielpen aan de positieve ordening van mens en maatschappij, aan de groei in rechtvaardigheid en respect voor de aarde die ons toevertrouwd is geweest.

Niet in blinde gehoorzaamheid aan het kerkelijk en maatschappelijk gezag maar in verantwoordelijke zorg voor mens, maatschappij en een wereld trachten te realiseren met een menswaardig bestaan voor ieder schepsel en eerbied voor onze naasten.

Individueel, zowel als gemeenschap voor te gaan in de ontvouwing van de scheppingsgeschiedenis.

De chaos die zichtbaar op alle gebieden ons stilaan aan het veroveren is en onze selectieve luister en doen bereidheid zal zeker weerom een diepe zucht van ontmoediging oproepen, zal weer de nood oproepen naar de roep Effeta en een lichamelijke inzet vereisen...

6. Conclusie:

Zoals vandaag het geval gaat het bij Marcus ook continu over de leerlingen die als kleingelovigen blijvend moeite hebben om te verstaan en te aanvaarden wat Jezus hun wil zeggen.

Marcus wil zijn toehoorders en dus ook ons ervan overtuigen dat wij blijvend moeten openstaan voor het Woord van God. Openstaan voor Jezus' woord en voorbeeld die ons begrip kunnen schenken dat nodig is om zelf te onderscheiden, te verstaan en te geloven.

Het "effeta" van Jezus is niet alleen gericht op oor en mond, het is heel de mens die open moet komen waardoor een eind zal worden gemaakt aan zijn eigen besloten, in verlamming levend, wereldje.

Zelfs voor ons die leven in de Westerse gesecculariseerde wereld moet dit woord Effeta nog steeds uitgesproken worden. Ook wij mensen van de Weg hebben nood aan die roep en die aanraking.

Een oproep om niet aan achterhaalde wetten en gewoonten tot slaaf te zijn.

Wel om kritisch er tegenover te staan.

Te behouden wat nuttig en zinvol is en meer profetisch in het leven te staan.

Wel meer door de daad dan door het woord; hoe gebrekkig en onvolmaakt ook.

Alex Kinnet,

De Lier, 24 februari 2019